

Bos, trek nu op met de SP

Nu Wouter Bos afstand heeft genomen van het neoliberalisme kan de PvdA gezamenlijk met de SP aan de sociale wederopbouw beginnen, zegt **Agnes Kant**.

PvdA-leider Wim Kok schudde in 1995 in zijn Den Uyl-lezing zijn ideologische veren af. De overheid en de georganiseerde solidariteit waren het probleem, de markt de oplossing. De PvdA deed vanaf Paars volop mee met deze neoliberale politiek. Een koers die overigens ook in het huidige kabinet wordt voortgezet. De markt moest bevrijd worden van zijn ketenen, en dus werd er veel geliberaliseerd, geprivatiseerd en gedereguleerd, en de publieke sector werd vermarkt.

Wouter Bos lijkt in zijn Den Uyl-lezing (Forum, 26 januari) afstand te nemen van deze politieke koers. Opmerkelijk is wel dat hij de opkomst van het neoliberalisme beschrijft als een toeschouwer, in plaats van als actief deelnemer en promotor. Het neoliberalisme is geen natuurramp. De politiek van meer markt en minder solidariteit was een bewuste keuze. Die keuze was en is meer dan een ongelukkige knieval voor de tijdgeest. Het waren beslissingen van politici, onder wie die van de PvdA, die het kapitalisme vrij baan hebben gegeven.

In Washington en Londen, maar zeker ook in Den Haag, zijn het de heersende politici geweest die de markt hebben bevrijd van zijn sociale ketenen. Zij hebben de publieke sector verkwanseld door de belastingen steeds verder te verlagen waardoor er aanhoudend bezuinigd moest worden. Bovendien zijn zij er verantwoordelijk voor dat publiek en privaat steeds meer door elkaar zijn gaan lopen, en dat de publieke sector vermarkt werd.

Lange tijd stond de SP alleen in haar kritiek op de neoliberale politiek. Een financiële crisis en economisch recessie later is die kritiek in meer of mindere mate gemeengoed geworden: het neoliberalisme heeft gefaald. Maar tot nu toe heeft dat bij de meeste politieke partijen niet geleid tot aanpassing van hun politieke praktijk. Daarmee vergeleken geeft de lezing van Wouter Bos enige hoop. In de lezing zei Bos dat het kapitalisme ontwrichtend werkt voor de maatschappij, dat publieke belangen moeten worden beschermd tegen de markt, en dat het verdelingsvraagstuk weer helemaal terug is.

Veel kritiek is mogelijk op de politieke koers van de PvdA vanaf halverwege de jaren tachtig. Daarom verdient de inkeer van Bos waardering. Maar een analyse waarom het zo mis heeft kunnen gaan met de PvdA is niet genoeg. Niet alleen Gordon Brown in het Verenigd Koninkrijk heeft een geloofwaardigheidsprobleem, zoals Wouter Bos aangeeft. Wim Kok was één van de architecten van de neoliberale weg en Bos heeft als zijn opvolger

die koers niet verlegd. Bos' zelfreflectie is hoopgevend, maar hopelijk niet vrijblijvend. Wijze woorden vragen om wijze daden en nieuwe moed en energie om de markt te beteugelen en de publieke sector op te bouwen.

Het falen van het neoliberalisme noopt tot een nieuwe politiek, die socialer en menselijker is. Die uitdaging gaat de SP graag aan, liefst samen met een nieuwe PvdA. Daarvoor is nodig dat PvdA-leider Bos eerst tot overeenstemming komt met de minister van Financiën en vicepremier Bos. Dan moeten de mooie woorden ook leiden tot nieuwe daden.

Wim Kok was één van de architecten van de neoliberale weg

Als de PvdA-leider uitlegt dat werkers in de publieke sector door marktprikkels 'niet worden aangesproken om hun dienstverleningsmotivatie', past het niet dat hij als vicepremier de marktwerking in ziekenhuizen uitbreidt. Als de PvdA-leider aankondigt 'bepaalde concrete ongelijkheden te willen bestrijden', past het niet dat hij als minister niets doet aan de bonus- en gaat bezuinigen op de zorgtoeslag voor de laagste inkomens. De duidelijke keuze tussen markt en overheid, die PvdA-leider Bos wenst, past niet bij winstbelasting voor woningcorporaties, zoals de PvdA vicepremier wil. En dat valt

ook niet rijmen met de vermarkting van de thuiszorg. PvdA-leider Bos wil publieke belangen waarborgen, maar verkoopt onze energiebedrijven aan private bedrijven, waardoor de doelstellingen omtrent duurzaamheid verder weg raken.

De PvdA draaide te gemakkelijk mee met de geest van de tijd. De SP bleek in haar analyse de tijd vooruit. Nu het falen van het neoliberalisme algemeen wordt aanvaard, moet de politiek de volgende stap zetten. Nu Wouter Bos wakker is geworden naast een ontketend beest, zoals hij zelf zegt, moet hij de juiste bondgenoten zoeken om het marktmonster weer terug in het hok te krijgen.

De vraag is: laat Wouter Bos de veren, die Wim Kok afschudde, weer aangroeien, of toont hij ons slechts zijn camouflagepak, dat na de verkiezingen weer uit gaat?

Ik hoop dat de Partij van de Arbeid daadwerkelijk bereid is de steven te wenden en de koers te verleggen naar links. Als de PvdA de moed heeft om hiervoor te kiezen, schept dat nieuwe kansen voor samenwerking. Kansen die de PvdA eerder liet lopen. De sociale krachten bundelen, betekent de kans op een menselijke en sociale samenleving vergroten. Maar het betekent ook het einde van het neoliberalisme, de start van de wederopbouw van ons land, én een alternatief voor weer een rechtse regering.

Agnes Kant is fractievoorzitter van de SP in de Tweede Kamer.